

Številka: Up-520/16-16

Datum: 7. 6. 2017

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi samostojnega podjetnika Franca Riflja, Gradbeništvo Franc Rifelj, s. p., Novo mesto, ki ga zastopa Valentin Bajuk, odvetnik v Ljubljani, na seji 7. junija 2017

odločilo:

1. Sklep Višjega sodišča v Ljubljani št. I Ip 324/2016 z dne 9. 3. 2016 se razveljavi in zadeva se vrne Višjemu sodišču v Ljubljani v novo odločanje.

2. Pritožnik in nasprotna udeleženka sama nosita svoje stroške postopka z ustavno pritožbo.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Višje sodišče je ugodilo pritožbi upnice in je spremenilo sklep Okrajnega sodišča tako, da je zavrnilo predlog pritožnika (dolžnika) za razveljavitev potrdila o pravnomočnosti in izvršljivosti sklepa o izvršbi na podlagi verodostojne listine. Višje sodišče ne pritrjuje pritožniku, da mu sklep o izvršbi ni bil pravilno vročen. Pojasnjuje, da pravno odločilno vprašanje ni, ali je pritožnik varen elektronski poštni predal (v nadaljevanju e-predal) dejansko uporabljal, pač pa je pomembno le, ali je bila vročitev sklepa o izvršbi po elektronski poti pritožniku v e-predal opravljena v skladu s četrtem odstavkom 132. člena Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo in 45/08 – v nadaljevanju ZPP/08). Višje sodišče šteje za ugotovljeno, da je v trenutku vročitve sklepa o izvršbi (v letu 2015) pritožnik imel pri Pošti Slovenije odprt e-predal *rifelj.sp@poslovna.posta.si*, ki ga je odprl že leta 2013 in nanj tedaj vezal naslov elektronske pošte za obveščanje (v nadaljevanju naslov za obveščanje) pri družbi Telekom, d. d., Ljubljana, ki pa ga je pritožnik novembra 2013 ukinil (in zato v času sporne vročitve sklepa o izvršbi ni imel nobenega naslova za obveščanje). Sklep o izvršbi naj bi bil vročen prav v ta e-predal, obvestilo o vročitvi pa naj bi bilo pritožniku poslano na

neobstoječi naslov za obveščanje, zaradi česar naj ga pritožnik ne bi prejel. Poleg tega naj bi pritožnik v drugem izvršilnem postopku (v katerem je nastopal kot upnik) leta 2013 v elektronski obliki vložil predlog za izvršbo zoper svojega dolžnika. To dejanje pritožnika (ko je leta 2013 sam kot stranka vložil elektronsko vlogo) Višje sodišče glede na četrty odstavek 132. člena ZPP/08 v zvezi s 15. členom Zakona o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 28/09, 51/10, 26/11, 53/14 in 54/15 – v nadaljevanju ZIZ) razume kot (preklicljivo) izjavo, ki vzpostavlja domnevo (najprej v prvem postopku iz leta 2013, kakor tudi v vseh prihodnjih postopkih), da pritožnik želi vročanje v e-predal. Pritožnik naj ne bi spoštoval svoje obveznosti (določene s splošnimi pogoji Pošte Slovenije za uporabo e-predala, veljavnimi v upoštevem trenutku), da mora Pošti Slovenije sporočiti, da prej veljavnega naslova za obveščanje ne uporablja več, in da mora v primeru take spremembe navesti, na kateri naslov za obveščanje naj mu Pošta Slovenije posreduje obvestila o prispelih pošiljkah v e-predal (Višje sodišče to dolžnost stranke pri elektronskem vročanju smiselno izvaja tudi iz 145. člena ZPP/08). Po mnenju Višjega sodišča zato pritožnik ni storil vsega, da bi pravilno prejemal pošto v e-predal, oziroma je sam prevzel odgovornost, da ne bo zaznal dostave sodnega pisanja vanj. Višje sodišče pojasnjuje, da je naslov e-predala enakovreden naslovu prebivališča oziroma sedežu stranke, zato je v zadevi treba smiselno uporabiti tudi 145. člen ZPP/08, iz katerega izhaja, da stranka v primeru opustitve naznanitve sodišču spremembe naslova bivališča na lastno odgovornost tvega, da se ne bo seznanila s sodno odločbo. Vročitev na podlagi fikcije iz sedmega odstavka 141.a člena ZPP/08 naj bi bila pravilna.

2. Pritožnik zatrjuje kršitvi 22. in 25. člena Ustave. Navaja, da je pravni laik, ki ga v konkretnem izvršilnem postopku ni zastopala oseba s pravnim znanjem. Trdi, da od 30. 11. 2013 ni več imel naslova za obveščanje franc.rifelj@siol.net, ki ga je navedel pri odprtju e-predala. Zato naj sploh ne bi bil obveščen o prispeli pošiljki oziroma o posledicah opustitve njenega prevzema iz e-predala v 15 dneh. Obvestila o prispeli pošiljki, kakor tudi samega sklepa o izvršbi, naj sploh ne bi prejel, za samo izvršbo pa naj bi izvedel šele, ko so mu bila konec avgusta 2015 s poslovnega računa odtegnjena denarna sredstva. Temeljna pritožnikova teza je, da mu Okrajno sodišče v okoliščinah primera sklepa o izvršbi ne bi smelo vročiti v e-predal, da vročitev ni bila pravilna, zaradi česar naj bi bila zavrnitev njegovega predloga za razveljavitev potrdila o pravnomočnosti in izvršljivosti ustavnopravno napačna. Pritožnik četrty odstavek 132. člena ZPP/08 razlaga drugače od Višjega sodišča v Ljubljani. Meni, da pri posameznikih, ki niso (strokovno kvalificirane) osebe iz sedmega odstavka 132. člena ZPP/08, ni mogoče šteti, da so že samo z vložitvijo ene vloge v enem postopku prek e-predala dali generalno privolitev, da se jim vsa bodoča pisanja v vseh postopkih vročajo v ta e-predal. Taka razlaga četrtega odstavka 132. člena ZPP/08 naj bi posegala v človekovi pravici do enakega varstva pravic in do pravnega sredstva v večji meri, kot je vredna korist za legitimen cilj hitrega in učinkovitega sodnega postopka. Pritožnik opozarja, da je vročanje najpomembnejši procesni institut, ki služi uresničevanju pravice do informacije kot predpogoja pravice do izjave. Sklicuje se na judikaturu Ustavnega sodišča in Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP). Izpodbijani sklep naj ne bi prestal testa sorazmernosti v ožjem smislu. E-predal naj še ne bi toliko prodril v zavest

prebivalstva, da bi ga bilo moč enačiti s hišnim predalčnikom in s fizično osebno vročitvijo. Pritožnik trdi, da bo stališče Višjega sodišča morda postalo sprejemljivo šele, ko bo elektronsko poslovanje prek e-predala tudi v percepciji posameznih državljanov izenačeno s pošiljanjem uradnih pisanj po običajni pošti. Navaja, da je osebna vročitev še poudarjeno pomembna v postopku izvršbe, ki teče na podlagi verodostojne listine. Pritožnik naj v izvršilnem postopku ne bi izrecno soglašal z vročanjem v e-predal. Po njegovem mnenju prva vročitev sklepa o izvršbi dolžniku, ki s postopkom še ni seznanjen, ni dovoljena po varni elektronski poti, ker sodišče v takem primeru že pojmovno ne more razpolagati z izjavo dolžnika, da želi vročitev po tej poti. Pritožnik poudarja, da v takem primeru ni realno pričakovanje, da se bo naslovnik s sodnim pisanjem pravočasno seznanil in da bo dejansko mogel izkoristiti pravico do izjave v postopku. Vročanja v e-predal naj ne bi mogel pričakovati zgolj na podlagi dejstva, da ima odprt e-predal, prek katerega je pred leti vložil izvršbo zoper svojega dolžnika. Pritožnik trdi, da se zaradi razlage Višjega sodišča s sklepom o izvršbi ni seznanil, s čimer naj bi bila grobo omejena njegova pravica do izjave. Prav tako naj bi mu bila odvzeta pravica do pravnega sredstva.

3. Senat Ustavnega sodišča je s sklepom št. Up-520/16 z dne 11. 10. 2016 ustavno pritožbo zoper sklep Višjega sodišča v Ljubljani sprejel v obravnavo. V skladu s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) je Ustavno sodišče o tem obvestilo Višje sodišče. V skladu z drugim odstavkom 56. člena ZUstS je Ustavno sodišče ustavno pritožbo in sklep o sprejetju vročilo upnici iz izvršilnega postopka (v nadaljevanju nasprotna udeleženka), ki je na ustavno pritožbo odgovorila.

4. Nasprotna udeleženka predlaga zavrnitev ustavne pritožbe. Meni, da je četrti odstavek 132. člena ZPP/08 docela jasen in da za navadne subjekte (pravne laike) dopušča elektronsko vročanje le, če se ti za to prostovoljno odločijo. Pritožnik naj bi malomarno nehal preverjati svoj e-predal in naj ga kljub neuporabi ne bi ukinil. Nasprotna udeleženka se zavzema za razlago, po kateri je sporočilo stranke sodišču, da želi vročanje pisanj po varni elektronski poti, generalno soglasje za takšen način vročanja. E-predal naj bi bil enakovreden hišnemu predalčniku v smislu uradnega naslova, na katerega se pošilja uradna pošta, namenjena uporabniku. Nasprotna udeleženka sicer zanika, da bi sploh prišlo do posega v človekovi pravici pritožnika iz 22. in 25. člena Ustave. Za primer, da bi Ustavno sodišče ocenilo drugače, pa navaja tudi argumente za to, da je poseg bil ustavno dopusten. Temeljil naj bi namreč na ustavno dopustnem cilju povečanja učinkovitosti delovanja sodstva, zagotavljanja učinkovitega sodnega varstva in sojenja brez nepotrebne odlašanja. Po oceni nasprotne udeleženke naj bi poseg prestal tudi strogi test sorazmernosti. To pa predvsem zato, ker naj bi bil sistem elektronskega vročanja že v temelju zastavljen tako, da se zanj prostovoljno odločajo osebe, ki se pri digitalizaciji in elektronskem poslovanju počutijo suvereno. Nasprotna udeleženka meni, da odločitve Ustavnega sodišča, na katere se sklicuje pritožnik, niso upoštevne za obravnavani primer. Ostro kritizira stališča pritožnika, da vročanje v e-predal še ni prodrlo v družbeno zavest. Zatrjuje, da je v okoliščinah primera treba dejstvo, da pritožnik ni ugotovil, da ima v e-predalu pošiljko, pripisati le njegovi lastni neaktivnosti.

5. Odgovor nasprotne udeleženke je bil vročen pritožniku, ki se je nanj odzval. Pritožnik vztraja pri svojih stališčih iz ustavne pritožbe in jih dodatno pojasnjuje. Predvsem nasprotuje razlagi, da se ravnanje uporabnika, ki preko e-predala enkrat pošlje sodišču pisanje, šteje za njegovo generalno izjavo, da želi v tem in vseh naslednjih postopkih pisanja prejemati v elektronski obliki v e-predal. Posledice take razlage naj bi grobo omejevale pravico do izjave.

B.

6. Pritožnik vse svoje očitke v temelju gradi na izhodiščni tezi, da vročitev sklepa o izvršbi na podlagi verodostojne listine (njemu kot dolžniku) ni bila opravljena pravilno, tako da se ni imel možnosti s sklepom o izvršbi seznaniti v času, ki bi mu omogočal v roku vložiti ugovor. Ugovor zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine (61. člen ZIZ) je sredstvo, s katerim lahko dolžnik v postopku na prvi stopnji uveljavi svojo pravico do izjave, ki izhaja iz človekove pravice iz 22. člena Ustave. Zato je Ustavno sodišče argumente pritožnika – ki se je skliceval na 22. in 25. člen Ustave – obravnavalo z vidika 22. člena Ustave.

7. Pritožnik meni, da mu Okrajno sodišče v okoliščinah primera ne bi smelo vročiti sklepa o izvršbi v e-predal, ki ga od leta 2013 več ni niti uporabljal niti ni imel nanj vezanega naslova navadne elektronske pošte za obveščanje. Protiustavno izbran način vročanja naj bi povzročil, da je pritožnik za izvršbo izvedel šele, ko je ta avgusta 2015 posegla na njegova denarna sredstva pri banki, ko je torej rok za vložitev ugovora že potekel. To ustavnopravno vprašanje se je izostrilo v postopku za razveljavitev potrdila o pravnomočnosti in izvršljivosti (42. člen ZIZ),¹ ki se po ustaljeni sodni praksi uporablja za odpravo napak pri vročanju sodnih odločb, zaradi katerih ni mogel začeti teči rok za vložitev pravnega sredstva, niti paricijski rok, in sodna odločba dejansko ni mogla postati pravnomočna in izvršljiva (pač pa je sodišče zmotno štelo vročitev za opravljeno in je na odločbi napačno potrdilo pravnomočnost oziroma izvršljivost).² Razveljavitev potrdila o pravnomočnosti ne pomeni posega v načelo pravnomočnosti, saj zaradi napačne vročitve pravnomočnost sploh ni nastopila.³

8. Višje sodišče je izpodbijani sklep oprlo na stališče, da je Okrajno sodišče pritožniku pravilno vročilo sklep o izvršbi v njegov odprti in delujoči e-predal na podlagi četrtega odstavka 132. člena ZPP/08,⁴ upošteva, da je pritožnik (konkludentno) sporočil sodišču

¹ Navedeni člen ZIZ se glasi:

"Potrdilo o izvršljivosti da sodišče oziroma organ, ki je odločal o terjatvi na prvi stopnji. Neutemeljeno potrdilo o izvršljivosti iz prejšnjega odstavka tega člena razveljavi na predlog ali po uradni dolžnosti s sklepom sodišče oziroma organ, ki ga je izdal."

² Glej sklep Vrhovnega sodišča št. III Ips 101/2006 z dne 28. 8. 2007.

³ Prav tam.

⁴ Ta je določal: "Stranka lahko sodišču sporoči, da želi vročitev pisanj po elektronski poti v varen poštni predal, katerega naslov navede v vlogi. Navedeni naslov varnega poštnega predala je

(dejansko vsem sodiščem v vseh postopkih, ki za vročanje uporabljajo ZPP/08),⁵ da želi vročanje po varni elektronski poti, ker je sam leta 2013 na sodišče poslal pisanje (predlog za izvršbo) po varni elektronski poti. Po mnenju Višjega sodišča je pritožnik sam odgovoren za to, da ni zaznal dostave pisanja v e-predal, in je zoper njega učinkovalo pravilo o fikciji vročitve iz sedmega odstavka 141.a člena ZPP/08; to pa predvsem zato, ker izvajalcu dejavnosti varnega elektronskega vročanja⁶ po ukinitvi naslova za obveščanje pri Telekomu ni posredoval novega naslova za obveščanje in tako ni bil obveščen o dostavi sodnega pisanja v e-predal.

9. Prvi odstavek 132. člena ZPP/08 je določal, da se pisanja vročajo po pošti, po varni elektronski poti,⁷ po delavcu sodišča, na sodišču ali na drug način, določen z zakonom. Vročanje pisanj v navadni pisni ("fizični") obliki je bilo v sistemu ZPP/08 še vedno pravilo, saj je bilo vročanje "po elektronski poti na ustrezen elektronski naslov" (torej v e-predal) na podlagi drugega odstavka 139. člena ZPP/08 mogoče le v primerih iz četrtega in sedmega odstavka 132. člena ZPP/08 – torej (a) vsaki stranki na podlagi njene izrecne ali konkludentne privolitve in (b) posebej kvalificiranim subjektom, pri katerih se domneva večja zanesljivost.⁸ Zakonodajalec je s šestim odstavkom 132. člena ZPP/08 ministra za pravosodje pooblastil, da predpiše, kaj je varna elektronska pot in katere vloge se pošiljajo in vročajo po varni elektronski poti, z osmim odstavkom 149. člena ZPP/08 pa ga je pooblastil, da podrobneje predpiše obliko in način vročanja po varni elektronski poti v pravnem postopku. Minister za pravosodje je sprejel Pravilnik o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih (Uradni list RS, št. 64/10, 23/11 in 67/15 – v nadaljevanju Pravilnik). V postopkih izvršbe in zavarovanja, za katere je pristojno okrajno sodišče, če o zavarovanju ne odloča v okviru pravnega ali drugega sodnega postopka, je (za vse stranke) od 1. 7. 2014 mogoče vročanje po elektronski poti.⁹ Seveda se po

enakovreden naslovu prebivališča oziroma sedežu stranke. Če stranka pisanje pošlje po varni elektronski poti, se šteje, dokler ne sporoči drugače, da želi vročanje po varni elektronski poti."

⁵ Izvršilna sodišča tako ravnajo na podlagi 15. člena ZIZ, ki določa, da se v postopku izvršbe in zavarovanja smiselno uporabljajo določbe zakona o pravnem postopku, če ni v ZIZ ali v kakšnem drugem zakonu drugače določeno.

⁶ V primeru pritožnika je to bila Pošta Slovenije.

⁷ Podlago za elektronsko vročanje je v ZPP/08 vnesel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 52/07 – v nadaljevanju ZPP/08-C). Drugi odstavek 25. člena ZPP/08-C je določal, da minister, pristojen za pravosodje, ob tehnični izpolnitvi pogojev za vročanje po elektronski poti, z odredbo določi datum, od katerega je mogoče vročanje po elektronski poti. Ustavno sodišče v nadaljevanju – razen kjer dobesedno povzema določbe predpisov – okrajšano govori o vročanju po "elektronski poti" ali o "elektronskem vročanju", čeprav je točen zakonski termin "varna elektronska pot".

⁸ Iz sedmega in osmega odstavka 132. člena ZPP/08 je izhajalo, da so bili ti subjekti zakonsko splošno opredeljeni kot "državni organi, odvetniki, notarji, izvršitelji, sodni izvedenci, sodni cenilci, sodni tolmači, stečajni upravitelji in druge osebe oziroma organi, pri katerih se zaradi njihove narave dela lahko domneva večja zanesljivost", vendar je moralo točen seznam teh kvalificiranih subjektov določiti in javno objaviti šele Vrhovno sodišče.

⁹ Tako določa Odredba o določitvi datuma, od katerega je v postopkih izvršbe in zavarovanja mogoče vročanje po elektronski poti (Uradni list RS, št. 48/14). Še prej je bila sprejeta in uveljavljena podobna odredba le za odvetnike in izvršitelje.

elektronski poti lahko procesna pisanja vročajo le, če je taka vročitev tehnično mogoča, kar je po naravi stvari takrat, ko stranka sploh ima odprt e-predal.¹⁰

10. Tehnični način izvedbe elektronskega vročanja, čas za prevzem pisanja iz e-predala, obveščanje naslovnika in fikcija vročitve so bili v temelju urejeni v 141. a členu ZPP/08, ki ga je dopolnjeval Pravilnik.¹¹ Zgoščeno povzeto, sistem vročanja po elektronski poti je po ZPP/08 deloval tako: (a) vročitev pisanja se opravi po informacijskem sistemu za varno elektronsko vročanje (v nadaljevanju informacijski sistem), s posredovanjem organizacije, ki opravlja dejavnost elektronskega vročanja; (b) informacijski sistem pošlje naslovniku v njegov e-predal pisanje, ki ga mora naslovnik prevzeti v petnajstih dneh, istočasno pa informacijski sistem naslovniku, ki je sporočil naslov za obveščanje,¹² pošlje na ta naslov tudi informativno sporočilo, da je v informacijskem sistemu pisanje, ki ga mora naslovnik prevzeti v petnajstih dneh od dne, ko mu je bilo poslano¹³ v e-predal, z izrecnim opozorilom na možnost fikcije vročitve; (c) vročitev velja za opravljeno z dnem, ko naslovnik prevzame pisanje iz e-predala, kar stori tako, da z uporabo kvalificiranega potrdila za varen elektronski podpis dokaže svojo istovetnost, vpogleda v e-predal in podpiše elektronsko vročilnico, to pa nato informacijski sistem pošlje sodišču, ki je odredilo vročitev; (č) če naslovnik pisanja ne prevzame v petnajstih dneh,¹⁴ nastopi fikcija vročitve in velja vročitev za opravljeno z dnem poteka tega roka; po poteku petnajstdnevnega roka informacijski sistem pisanje izbriše in pošlje naslovniku in sodišču elektronsko sporočilo, da je pisanje izbrisano iz informacijskega sistema in ga naslovnik lahko prevzame pri sodišču, ki je odredilo vročitev.

¹⁰ Peti odstavek 132. člena ZPP/08 je določal, naj sodišče, če ugotovi, da vročitev v e-predal ni mogoča, vroči pisanje v fizični obliki in navede razlog za tako vročitev. Podobno je četrti odstavek 139. člena ZPP/08 pooblašчал sodišče, naj odloči, da se vročitev opravi v drugem času ali na drugem kraju, če vročitev po prvem in drugem odstavku 139. člena ZPP/08 (torej tudi elektronska vročitev) ni bila mogoča. Vročitev po elektronski poti je lahko onemogočena tudi iz tehničnih razlogov, kljub obstoju e-predala.

¹¹ V obravnavanem primeru sicer teče spor o ustavnopravnih posledicah vročanja sklepa o izvršbi na podlagi verodostojne listine po elektronski poti. Vendar Pravilnik o obrazcih, vrstah izvršb in poteku avtomatiziranega izvršilnega postopka (Uradni list RS, št. 104/11, 88/14 in 44/16), ki sicer ureja določena vprašanja elektronskega poslovanja v izvršbi, ne ureja vročanja po elektronski poti.

¹² Uporabnik, ki želi začeti uporabljati informacijski sistem, mora ob prvi prijavi v sistem navesti naslov za obveščanje (5. točka tretjega odstavka 13. člena Pravilnika). Iz 3. točke enajstega odstavka 13. člena Pravilnika izhaja, da mora uporabnik sproti prijavljati naknadne spremembe naslova za obveščanje.

¹³ Glede na to, da gre za trenutno elektronsko komunikacijo, je dan, ko je bilo pisanje poslano v e-predal, vsaj praviloma tudi dan, ko je to pisanje v e-predal tudi prispelo oziroma bilo dostavljeno.

¹⁴ Kot izhaja iz 141. a člena ZPP/08, je fikcija vročitve nastopila na zadnji dan roka (dan poteka roka) petnajstih dni od dne, ko je bilo pisanje poslano (in praviloma tudi dostavljeno) v e-predal. Ta dan bi se sicer moral ujemati z dnem, ko je bilo naslovniku na naslov za obveščanje poslano (in praviloma tudi dostavljeno) informativno sporočilo. Zaradi morebitnih tehničnih težav pa v praksi ni nujno vedno tako. Do razlagalnih težav v zvezi z določitvijo datuma vročitve lahko pride glede na 28. člen Pravilnika, ki določa, da fikcija nastopi naslednji dan *po poteku* petnajstdnevnega roka, ki teče od dneva prejema *informativnega sporočila*. Tovrstna neskladja med zakonom in podzakonskim aktom se praviloma rešujejo po ustaljenem načelu *exceptio illegalis*, po katerem sodnik pri odločanju o pravicah in obveznostih sam izloči podzakonske predpise, ki niso v skladu z Ustavo ali zakonom (seveda pa bi v konkretnem primeru spora glede točnega datuma vročitve utegnili biti pomembno, da se je stranka zanesla na elektronsko sporočilo o opravljeni elektronski vročitvi na podlagi fikcije, ki bi sledilo dikciji Pravilnika).

11. Iz pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave izhaja zahteva po kontradiktornem postopku, na podlagi katere morata biti vsaki stranki zagotovljeni možnost sodelovanja v postopku in možnost obrambe pred vsemi procesnimi dejanji, ki bi lahko vplivala na njene pravice ali na njen pravni položaj.¹⁵ Pravica do izjave, ki temelji na spoštovanju človekove osebnosti in dostojanstva (34. člen Ustave), stranki zagotavlja, da jo bo sodišče obravnavalo kot aktivnega udeleženca postopka in ji omogočilo učinkovito obrambo pravic – da torej ne bo le objekt, ampak bo subjekt postopka.¹⁶ To velja tudi za dolžnika v izvršbi. Ker se upnikov predlog za izvršbo dolžniku praviloma ne vroči pred izdajo sklepa o izvršbi, je v izvršilnem postopku kontradiktornost na prvi stopnji praviloma vzpostavljena šele po izdaji sklepa o izvršbi – v postopku z ugovorom.¹⁷ Če zaradi napačne vročitve sklepa o izvršbi na podlagi verodostojne listine, ki pa jo sodišče šteje za pravilno, dolžnik ne more izkoristiti svoje pravice do vložitve ugovora,¹⁸ postane sklep pravnomočen, ne da bi imel dolžnik možnost podati navedbe ali trditve, usmerjene v nasprotovanje zahtevku oziroma v preprečitev ali utesnitev izvršbe. To pomeni, da ne more uveljaviti svoje ustavno varovane pravice do izjave.

12. Ustavno sodišče je v dosedanji presoji že izpostavilo nakazano povezavo med institutom vročanja in pravico do izjave. V odločbi št. U-I-279/08 z dne 9. 7. 2009 (Uradni list RS, št. 57/09, in OdlUS XVIII, 35) je poudarilo, da je bistven predpogoj za uresničevanje pravice do izjave v postopku pravica do informacije, saj stranka pravice do izjave v postopku ne more uresničiti, če ni zagotovljeno, da bo predhodno izvedela za procesna dejanja, glede katerih se ima pravico izjaviti. Najpomembnejši procesni institut, ki služi uresničevanju pravice do informacije kot predpogoja pravice do izjave v postopku, je vročanje.¹⁹ Namen vročanja je omogočiti in zagotoviti, da bo udeleženec postopka seznanjen s procesnimi dejanji nasprotne stranke in sodišča in da bo temu primerno lahko pripravil svojo obrambo. Ta namen lahko vročitev doseže le, če je dejansko zagotovljeno, da bo sodno pisanje prispelo do naslovnika. Ustavno sodišče sicer ne izključuje metod vročanja, ki so izjeme od zahteve po vročitvi pisanj neposredno naslovniku. Razlogi varstva pravice nasprotne stranke do sodnega varstva in pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja lahko namreč upravičijo razne oblike nadomestne vročitve in fikcije vročitve.²⁰ Kar upravičuje navedene načine vročanja, je realno pričakovanje, da se bo naslovnik s sodnim pisanjem pravočasno seznanil in da mu bo s tem dejansko omogočeno, da uresniči pravico do izjave v postopku.²¹ Dolžnosti sodišča v

¹⁵ Primerjaj sklepa Ustavnega sodišča št. Up-184/98 z dne 2. 2. 1999 (OdlUS VIII, 134) in št. Up-216/99 z dne 19. 12. 2000 (OdlUS IX, 315).

¹⁶ Primerjaj z odločbo Ustavnega sodišča št. Up-570/10 z dne 13. 10. 2011 (Uradni list RS, št. 93/11).

¹⁷ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-83/11, Up-938/10 z dne 8. 11. 2012 (Uradni list RS, št. 95/12).

¹⁸ To ne pomeni, da ima nujno vsaka napaka pri opravi vročitve ustavnopravno upoštevne posledice.

¹⁹ Ustavno sodišče je v odločbi št. U-I-279/08 citiralo delo A. Galič, Ustavno civilno procesno pravo, GV Založba, Ljubljana 2004, str. 274.

²⁰ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-279/08.

²¹ Primerjaj A. Galič, nav. delo, str. 562 in 564.

zvezi z zagotovitvijo, da bo sodno pisanje dejansko doseglo naslovnika, je treba razlagati strožje, če gre – kot v primeru pritožnika – za položaj, ko se postopek še ni začel, ko torej naslovník še ni seznanjen s postopkom.²² Ni v skladu z Ustavo vročanje, pri katerem obstaja velika verjetnost, da se naslovník s pisanjem ne bo pravočasno seznanil in ne bo mogel uresničiti pravice do izjave v postopku.²³ Skladno z 22. členom Ustave je namreč stranki treba omogočiti realno možnost pravočasne seznanitve s sodnim postopkom in z vsemi procesnimi dejanji, ki vplivajo na odločitev sodišča o njeni zadevi.²⁴ Tudi ESČP povezuje institut vročanja s konceptom poštenega postopka, ki med drugim zahteva, da je stranka seznanjena z uvedbo civilnega postopka zoper njo in da ima možnost v njem sodelovati.²⁵

13. Pritožnik trdi, da za dostavo sklepa o izvršbi v svoj e-predal (v roku, ki bi mu omogočal seznanitev z vsebino sklepa in pravočasno vložitev ugovora) ni izvedel in glede na okoliščine primera tudi ni bil dolžan izvedeti. Meni, da ni mogel pričakovati, da bo sodišče štelo, da so v njegovem primeru izpolnjeni pogoji za vročanje po elektronski poti. Vprašanje, na katero mora odgovoriti Ustavno sodišče, je, ali je v skladu s pravico do izjave stališče Višjega sodišča, oprto na četrti odstavek 132. člena in na 145. člen ZPP/08, da je pravilna in veljavna elektronska vročitev v e-predal na podlagi fikcije vročitve prvega pisanja v izvršilnem postopku (sklepa o izvršbi na podlagi verodostojne listine) dolžniku, za katerega sodišče šteje, da je konkludentno soglašal z vročanjem v e-predal, ker je dve leti prej, v nekem drugem sodnem postopku, sam poslal sodišču pisanje po varni elektronski poti in tega soglasja ni nikoli preklical. Za odločitev o ustavni pritožbi mora Ustavno sodišče torej ugotoviti, ali je Višje sodišče z razlago dalo četrtemu odstavku 132. člena ZPP/08, z vidika realne možnosti pritožnika, da se pravočasno seznanil z izdanim sklepom o izvršbi in da nanj pravočasno odgovori, tako omejujoč pomen, da je s tem kršilo pritožnikovo človekovo pravico do enakega varstva pravic.

14. Razlaga tretjega stavka četrtega odstavka 132. člena ZPP/08, ki jo je v izpodbijanem sklepu sprejelo Višje sodišče, je ekstenzivna (razširjajoča).²⁶ Tudi če se Ustavno sodišče omeji zgolj na razlago besedila te določbe, bi bilo mogoče njegov besedilni pomen razlagati tudi tako, da pride do domneve soglasja stranke za elektronsko vročanje v nekem sodnem postopku le, če je stranka sodišču po elektronski poti poslala pisanje v tem (ne pa nekem drugem) postopku.

²² Primerjaj z odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-279/08.

²³ Primerjaj prav tam.

²⁴ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-921/14 z dne 12. 5. 2016 (Uradni list RS, št. 41/16).

²⁵ Primerjaj s sklepom v zadevi *Weber proti Nemčiji* z dne 2. 10. 2007.

²⁶ Glede na rezultat primerjave med pomenom pravnega pravila, ki ga je razlagalec (re)konstruiral, in besedilom normativnega pravnega akta ter njegovim "normalnim" jezikovnim pomenom je v navadi, da govorimo o dobesedni, zožujoči in razširjajoči razlagi zakonskega in sploh pravnega besedila. Za enega izmed teh pomenov se odločimo glede na možnosti, ki nam jih na temelju zakonskega besedila razpirajo ustaljeni argumenti razlage in življenjski primer, ki ga moramo pravno ovrednotiti. Taka ali drugačna razlaga ni avtomatična, kot končna odločitev je vselej sad ovrednotenja, ki ga opravi njen utemeljevalec (glej pri M. Pavčnik, Teorija prava, 4., pregledana in dopolnjena izdaja, GV Založba, Ljubljana 2011, str. 399–400).

15. Višje sodišče je torej razširjajoče (v škodo pritožnika) razlagalo zakonsko določbo, ki je povedala, kdaj sme sodišče stranki vročati pisanja v e-predal. Ocenilo je, da za izpolnitev pogojev za elektronsko vročanje stranki v vseh njenih bodočih postopkih, v katerih se za vročanje uporablja ZPP/08, vključno z vročanjem prvega pisanja dolžniku v izvršilnem postopku na podlagi verodostojne listine, zadošča dejstvo, da je ta stranka nekoč, v nekem postopku, na aktivni ali pasivni strani, poslala neko pisanje po varni elektronski poti.²⁷ Štelo je torej, da domnevano soglasje stranke za elektronsko vročanje v enem postopku temelji na strankini uporabi elektronske poti v nekem nepovezanem predhodnem postopku.

16. Ustavno sodišče ugotavlja, da opisano stališče Višjega sodišča spregleda več pomembnih dejavnikov, ki so odločilni za oceno njegove skladnosti z 22. členom Ustave. Pritožniku je bil sklep o izvršbi dostavljen v e-predal dne 23. 6. 2015, torej manj kot eno leto po začetku elektronskega vročanja vsem strankam v izvršilnih zadevah (1. 7. 2014), v času, ko še ni bilo ustaljene sodne prakse v zvezi z razlago tretjega stavka četrtega odstavka 132. člena ZPP/08, na katero bi se pritožnik lahko zanesel. V takem položaju bi morale prvostopenjsko sodišče, ki je vročalo sklep o izvršbi, zagotoviti razumno predvidljivost izbranega načina vročanja za pritožnika. Ko je Višje sodišče odločalo o tem, ali je prvostopenjsko sodišče res tako ravnalo, bi morale upoštevati, da je bila v upoštevem trenutku možnost elektronskega vročanja sodnih odločb v izvršbah razmeroma nova in tudi dejstvo, da bo razumna predvidljivost elektronskega vročanja do neke mere otežena ves čas vzporednega izvajanja vročanja pisanj v fizični obliki in elektronskega vročanja, kar po naravi stvari stranke bremeni z zahtevo po razločevanju med postopki, v katerih lahko pričakujejo vročanje po elektronski poti, in postopki, v katerih lahko pričakujejo vročanje po pošti.

17. Višje sodišče (zdi se) meni, da je vročanje pritožniku v e-predal bilo razumno predvidljivo zaradi njegove – v drugem stavku četrtega odstavka 132. člena ZPP/08 utemeljene – enakovrednosti naslovu prebivališča oziroma sedežu pritožnika. Iz tega namreč Višje sodišče izpeljuje dolžnost analogne uporabe prvega in drugega odstavka 145. člena ZPP/08, ki sta določala, da mora stranka, ki do vročitve odločbe druge stopnje, s katero se konča postopek, spremeni naslov, to takoj sporočiti sodišču, sicer sodišče odloči, da se vse nadaljnje vročitve v pravdi za to stranko opravljajo tako, da se pisanje pritrdi na sodno desko. Ta analogija je zgrešena že zato, ker je Okrajno sodišče pritožniku kot dolžniku vročalo prvo pisanje v izvršilni zadevi, v položaju, ko še ni bil seznanjen s tem, da se je proti njemu začel izvršilni postopek, in v katerem ni šlo za to, da bi sodišče pritožniku najprej vročalo sodno pisanje na prvotni naslov bivališča (ali e-predal), ki bi ga pritožnik naknadno spremenil.

18. Višje sodišče je v izpodbijanem sklepu pritožnikov spregled vročitve sklepa o izvršbi v e-predal obravnavalo tako, kot da bi šlo za spregled pisnega obvestila, kje je pisanje,

²⁷ Vse do morebitnega izrecnega preklica strankinega domnevanega soglasja.

puščenega v hišnem predalčniku ali na vratih stanovanja, pri osebnem vročanju po 142. členu ZPP/08. Vendar pri tem ni upoštevalo, da je pritožnik svoj e-predal dojemal drugače kot svoj poštni predalčnik in ga zato očitno ni redno preverjal: (a) ker e-predal imetnikom ne omogoča le sprejema, pač pa tudi oddajo pošiljke,²⁸ in (b) ker se poštni predalčnik tipično uporablja tekoče, tako rekoč vsakodnevno, e-predal pa je (vsaj v pritožnikovem primeru) po prvi uporabi leta 2013 miroval. V teh okoliščinah se teza Višjega sodišča o pravilnosti vročanja v e-predal izkaže za prestrogo. Od strank sodnih postopkov, ki niso profesionalci, se sme v zvezi z vročanjem pričakovati le normalna oziroma povprečna skrbnost. Povprečno skrbna oseba pa, ko gre za vročanje sklepa o izvršbi dolžniku, ni dolžna pričakovati elektronske vročitve na podlagi konstrukcije domnevanega soglasja za elektronsko vročanje zaradi uporabe e-predala v prejšnjem in časovno že oddaljenem pravnem postopku, in to na podlagi besedila tretjega stavka četrtega odstavka 132. člena ZPP/08, ki je omogočalo vsaj dve nasprotujoči si razlagi izpolnjenosti pogojev za tako vročanje.

19. Ustavno sodišče sicer ni spregledalo, da bi si pritožnik ob spoštovanju svojih obveznosti iz tedaj veljavnih Splošnih pogojev Pošte Slovenije²⁹ in Pravilnika³⁰ lahko zagotovil obvestilo o prispetju sklepa o izvršbi v e-predal. S tem bi se izognil posledicam uporabe manj predvidljive metode elektronske vročitve. Tem posledicam bi se lahko izognil še drugače. Če dejansko že dve leti ni več uporabljal e-predala, bi ga lahko ukinitil. Tedaj elektronska vročitev ne bi bila mogoča. Če pritožnik ni želel ukiniti e-predala, bi ga lahko redno preverjal, lahko pa bi tudi izrecno preklical domnevano soglasje za elektronsko vročanje in tako preprečil tako vročanje tudi v primeru, če bi ohranil imetništvo e-predala.

20. Vendar argumenti, ki breme posledic elektronske vročitve prevalijo na pritožnika, ne morejo prevladati. Ni namreč konsistentno zahtevati od pritožnika, da bi lahko vnaprej preprečil elektronsko vročitev sklepa o izvršbi ali da bi se lahko ob drugačnem ravnanju pravočasno seznanil z dostavljenim sodnim pisanjem, ker v okoliščinah primera vročanja po elektronski poti ni mogel razumno pričakovati.³¹

21. Razlaga tretjega stavka četrtega odstavka 132. člena ZPP/08, ki jo je sprejelo Višje sodišče, je z vidika pravice do izjave tako omejujoča, da s to pravico ni združljiva. Zato ta

²⁸ Pritožnik je pred sporno vročitvijo dejansko uporabil svoj e-predal samo enkrat, leta 2013, in sicer zgolj za namen oddaje predloga za izvršbo. V tistem času (glej 8. točko obrazložitve te odločbe) je sicer bilo mogoče elektronsko oddati vlogo, elektronsko vročanje vlog pa se še ni izvrševalo.

²⁹ Kot jih je razložilo Višje sodišče, čemur pritožnik v ustavni pritožbi ne ugovarja.

³⁰ Glej opombo št. 12 te odločbe.

³¹ Po začetku uporabe Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 10/17 – ZPP-E) vročanje, kot v obravnavani zadevi, že na podlagi nedvoumnega zakonskega besedila ne bo več mogoče, saj je zakonodajalec spremenil četrty odstavek 132. člena ZPP/08 tako, da lahko po novem sodišče stranki vroča pisanja po varni elektronski poti *tudi v drugem postopku* le (ob izpolnjenih drugih pogojih), če je stranki predhodno osebno vročilo pisno obvestilo, da ji bodo nadaljnja pisanja v tem postopku vročana po varni elektronski poti, dokler ne bo sporočila drugače.

razlaga ni ustavno skladna in je z njo Višje sodišče kršilo pritožnikovo pravico iz 22. člena Ustave. Ustavno sodišče je sklep Višjega sodišča razveljavilo in sodišču zadevo vrnilo v novo odločanje (1. točka izreka).

22. V skladu s prvim odstavkom 34. člena ZUstS nosi v postopku pred Ustavnim sodiščem vsak udeleženec svoje stroške, če Ustavno sodišče ne odloči drugače. Navedena določba se po prvem odstavku 49. člena ZUstS uporablja tudi v postopku z ustavno pritožbo. Za drugačno odločitev bi morali obstajati posebni utemeljeni razlogi, ti pa niso izkazani. Ustavno sodišče je zato odločilo, da pritožnik in nasprotna udeleženka sama nosita svoje stroške postopka z ustavno pritožbo (2. točka izreka).

C.

23. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena in prvega odstavka 34. člena v zvezi s prvim odstavkom 49. člena ZUstS ter prve alineje drugega odstavka 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10 in 56/11) v sestavi: predsednica dr. Jadranka Sovdat ter sodnice in sodniki dr. Matej Accetto, dr. Dunja Jadek Pensa, DDr. Klemen Jaklič, dr. Rajko Knez, dr. Etelka Korpič – Horvat, dr. Špelca Mežnar, dr. Marijan Pavčnik in Marko Šorli. Odločbo je sprejelo soglasno.

dr. Jadranka Sovdat
Predsednica